

تحلیل محتوای کتاب‌های حسابداری بها و مدیریت

شهناز مشایخ^۱ ✉

مهناز محمودخانی^۲

فاطمه گرامی راد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۹

چکیده

در آموزش عالی ایران، کتاب از مهم‌ترین مؤلفه‌های لازم در امر آموزش است. وضعیت نشر و چاپ کتب درسی نشان‌دهنده وضعیت تعالی رشته‌ها است، از همین رو هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت نشر کتاب‌های حسابداری بها و مدیریت است. در این پژوهش از روش تحلیل محتوای کمی استفاده شده است. جامعه آماری شامل کلیه کتاب‌های حوزه حسابداری بها و مدیریت در آخرین کتابشناسی توصیفی کتابخانه ملی تا پایان اسفندماه ۱۳۹۷ است. نتایج نشان داد از مجموع ۸۰۳ کتاب، حدود ۳۷ جلد قبل از سال ۷۹ و مابقی بعد از آن منتشر شده است. فعال‌ترین نویسندگان این حوزه فریدون رهنمای رود پستی، غلامرضا کرمی و جمشید اسکندری است. پرفروش‌ترین کتاب با عنوان «حسابداری صنعتی» اثر اولف ماتز و از بین ناشران مؤثر، انتشارات سنجش برترین است. به‌طور کلی ۱۵۶۸ نفر در نوشتن کتاب‌ها مشارکت داشته‌اند که از این تعداد از ۸۵ درصد مرد و ۱۵ درصد زن است. از نظر شیوه تدوین کتب ۸۰ درصد آثار حاصل تألیف، ۱۳ درصد حاصل ترجمه و ۷ درصد نیز حاصل گردآوری است. همچنین ۵۱ درصد آثار حاصل مشارکت گروهی و ۴۹ درصد سهم آثار انفرادی است.

واژه‌های کلیدی: حسابداری مدیریت، کتاب، تحلیل محتوا، آموزش.

^۱ دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، sh.mashayekh@alzahra.ac.ir

^۲ دانش آموخته دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران، m.mahmoudkhani@alzahra.ac.ir

^۳ دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصاد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران، f.geramirad@gmail.com

۱- مقدمه

از مدت‌ها قبل آموزش به‌عنوان عنصر کلیدی توسعه سیاسی، اقتصادی و اجتماعی شناخته‌شده است. سازمان ملل متحد از ابتدای تأسیس در سال ۱۹۴۵ میلادی، آموزش را از حقوق اساسی بشر دانسته و آن را برای کلیه افراد بشر در جهان ضروری دانسته است (شورورزی و همکاران، ۱۳۹۲). آموزش عالی به‌طور قطع موجب ترویج دانش و پیشرفت‌های تحقیقاتی، علمی و فناوریانه، می‌شود. برنامه‌درسی نظام آموزشی فعلی کشور منحصر به کتاب‌های درسی است که در کل کشور استفاده می‌شود، به همین دلیل با توجه به وسعت کشور، تنوع و تعدد اقوام، رشد سریع علوم و فناوری، تغییر سریع در هنجارها و ارزش‌های اجتماعی، ضرورت دارد که کتاب‌های درسی با دقت کافی و در حد امکان، عاری از هر عیب و نقص و مطابق با اهداف تعیین‌شده و اصول علمی تألیف شوند. همچنین، به دلیل ساختار آموزشی و برنامه درسی حاکم بر کشور، کتاب‌های درسی به‌عنوان رسانه‌ای مهم و پرکاربرد در ساختار آموزشی کشور مطرح می‌شوند.

به‌بیان دیگر کتاب‌های درسی، رسانه‌ای هستند که همه‌روزه معلمان و شاگردان از آن استفاده می‌کنند؛ لذا گاهی اوقات به‌عنوان تمام برنامه درسی، معلم و استاد بر آن تأکید می‌کند (نیک‌نفس و همکاران، ۱۳۹۲). در رشته حسابداری نیز، نیاز مبرمی به کتب درسی وجود دارد که مفاهیم و نیازهای اساسی حسابداری را روشن سازد (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۸؛ کلی پرت، ۱۹۹۴). مطالعات قبلی نشان داده است که کتاب‌های درسی بخشی جدایی‌ناپذیر بسیاری از برنامه‌های حرفه‌ای و حسابداری هستند (بران و گیلدینگ، ۱۹۹۳). با این حال، علیرغم افزایش تمرکز مربیان و سازمان‌های حرفه‌ای به حسابداری، نقش کتاب در آموزش حسابداری به‌طور عمیق مورد توجه قرار نگرفته است (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۸) و با وجود اینکه کتاب، منبع اصلی یادگیری در بسیاری از دانشگاه‌ها است، اما تنها چند مطالعه وجود دارد که به‌طور خاص کتاب‌شناسی حسابداری را ارزیابی می‌کنند (فیلیپس و فیلیپس، ۲۰۰۷).

در آموزش حسابداری ایران در مقطع کارشناسی و

کارشناسی ارشد حسابداری و دکتری برخی دانشگاه‌ها، دروس حسابداری مدیریت و حسابداری بها از جمله دروس اصلی است. از دیگر سو نشر کتاب یکی از مهم‌ترین ارکان صنعت فرهنگی ایران است (عربگری و صادقی، ۱۳۹۵) و مؤسسات آموزش عالی هنوز به‌طور گسترده بر کتاب‌های درسی به‌عنوان ابزار آموزشی تکیه می‌کنند (مک فال، ۲۰۰۵)؛ بنابراین تجزیه و تحلیل آماری کتاب‌های منتشر شده می‌تواند در شناخت درست کمبودها و مشکل‌های قلمرو نشر کمک کرده و سود بسیار زیادی برای صنعت نشر کشور داشته باشد. همچنین، نگرش درستی در اختیار متصدیان این صنعت اعم از نویسندگان، ناشران، توزیع‌کنندگان و... قرار دهد (باب‌الحوائجی و همکاران، ۱۳۹۰).

هدف اصلی این پژوهش بررسی آمار و وضعیت نشر کتب حسابداری مدیریت و بها در ایران است. این پژوهش دارای دانش‌افزایی است. در ادبیات آموزش حسابداری کشور ایران نسبت به موضوع نشر کتاب بی‌توجهی صورت گرفته است و عمده مطالعات صورت گرفته در خصوص حوزه آموزش حسابداری است (مانند دیانتی دیلمی و پاکزاد، ۱۳۹۶) که بعضاً در برخی موارد به‌صورت خیلی محدود به موضوع نقش کتاب در آموزش پرداخته شده است. با این حال تا زمان اجرای این پژوهش، هیچ پژوهشی در کشور به موضوع چاپ و نشر کتب حسابداری و به‌خصوص در حوزه حسابداری مدیریت انجام نشده است. پژوهش حاضر با بررسی نشر کتاب‌های حسابداری مدیریت و بها در تلاش است چشم‌اندازی از وضعیت نشر کتاب ارائه دهد. در این پژوهش ابتدا مبانی نظری و سپس روش تحقیق و یافته‌ها ارائه می‌شود.

۲- مبانی نظری

در دهه‌های گذشته، تکامل پویا در حسابداری مدیریت منجر به بروز برخی اختلاف‌نظرها در مورد دامنه آن شده است. حسابداری مدیریت به‌طور قابل‌توجهی از ارائه اطلاعات مربوط به هزینه تا تفسیر داده‌های مربوط به محیط استراتژیک گسترش یافته است؛ بنابراین حسابداری مدیریت در حال حاضر در فرایند مدیریت استراتژیک

«مدیریت گرای^۵» است که نشان‌دهنده این است که منافع مجموعه محدودی از ذینفعان (یعنی سهامداران و مدیران) در کتاب‌های درسی منعکس می‌شود (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۷). این موارد در حالی است که توجه چندانی به وضعیت نشر و انتشار کتب درسی صورت نگرفته است و این حوزه از پژوهش مغفول مانده است.

کتاب‌های درسی به لحاظ نقش و جایگاه خود برای حفظ اعتبار و حیثیت علمی و فرهنگی در نظام آموزشی کشورها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. کتاب‌های درسی، کتاب‌هایی هستند که بر اساس برنامه‌ی درسی خاصی و با اهداف معین مطابق پایه، رشته و شرایط ذهنی و سنی یادگیرندگان تألیف، چاپ و از سوی مراجع ذی‌صلاح به تصویب رسیده‌اند و در چارچوب زمانی معین، در کلاس‌های رسمی تدریس می‌شوند و باوجود تنوع و گوناگونی منابع و فناوری‌های آموزشی، کتاب‌های درسی هنوز یکی از عناصر مهمی هستند که در فرآیند یادگیری نقش دارد (نیک‌نفس و علی‌آبادی، ۱۳۹۲)، بااین‌حال، عدم رضایت از کتاب‌های درسی حسابداری از گذشته وجود داشته است (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۷).

ارزیابی کتاب‌های درسی فرایندی است که با توجه به نیاز و ارزش تدریس، از کتاب‌های درسی برای استفاده در دوره خاص استفاده می‌کند. هدف این کار کمک به اساتید و علاقه‌مندان در راستای دستیابی به بینش خوب و مفید در مورد ماهیت کتب درسی است. به‌طور خلاصه، هدف از تحلیل کتاب‌های درسی تصمیم‌گیری در مورد بهترین عملکرد و انتخاب بهترین چارچوب و منابع درسی است (کانینگ ورس، ۱۹۹۵). در همین راستا با رشد حوزه‌های دانش، انتشارات علمی نیز به‌سرعت توسعه یافته و در نتیجه این رشد، رصد روندهای پژوهشی در حوزه‌های گوناگون علم دشوار شده است. با توجه به محدودیت‌های روش‌های مرسوم تجزیه‌وتحلیل حوزه‌های مختلف علوم در دنیای جدید و فقدان تصور کامل و جامع آن‌ها از علوم مختلف، روش‌های نوینی توسط متخصصان علم‌سنجی و علوم رایانه ارائه شده است (رضانی و همکاران، ۱۳۹۳). در نتیجه می‌توان بیان کرد با ظهور و رواج فنون متنوع علم‌سنجی این امکان فراروی پژوهشگران قرار گرفته است که بتوانند بسته به نوع روش مورد استفاده، ساختار فکری

شرکت می‌کند (سیگل و سورنزن، ۱۹۹۹). حسابداری مدیریت، مدیریت شرکت را در برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، کنترل و تجزیه‌وتحلیل پشتیبانی می‌کند و راز دستیابی به اهداف سازمان در شرایط پیچیده و دشوار محیطی، تعیین خط‌مشی و استراتژی صحیح و تصمیم‌گیری‌های عقلایی مدیران است. در این راستا سیستم حسابداری مدیریت به‌عنوان مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده اطلاعات جهت تأمین اهداف استراتژیک سازمان دارای اهمیت ویژه‌ای است (معصومی و همکاران، ۱۳۹۲). در حقیقت حسابداری مدیریت با ارائه سیستم‌های هزینه‌یابی جدید و کاهش هزینه، ارائه تکنیک‌های مدیریتی جدید و حل مشکلات و موانع سازمان‌ها در راه کسب موفقیت آن‌ها می‌تواند مؤثر واقع گردد (رضایی دولت‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۲).

از سوی دیگر پژوهش در زمینه نقش کتاب در حسابداری، کسب‌وکار و مدیریت در حال حاضر محدود است. به‌رغم نقش حیاتی کتاب درسی در فرآیند آموزش و پرورش ادبیات زیادی در زمینه توسعه و استفاده از کتاب‌های درسی در زمینه حسابداری و مالی وجود ندارد (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۵). در ادبیات حسابداری بیشتر این قبیل مطالعات اندک نیز تمایل به تمرکز بر محتوای کتاب‌های درسی حسابداری مدیریت داشته‌اند (فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۷). به‌طور نمونه در ادبیات موضوعی اشاره شده است که دانشجویان باید مهارت‌ها و ارزش‌های اخلاقی مانند تفکر انتقادی و آگاهی اخلاقی را کسب کنند و کتب درسی باید منعکس‌کننده «ارزش‌های مدرسه کسب‌وکار» باشد (سیکا و همکاران، ۲۰۰۷؛ فرگوسن و همکاران، ۲۰۰۸). اسکاپنز و همکاران (۱۹۸۴) اشاره می‌کنند که در کتاب‌های درسی حسابداری مدیریت تأکید می‌شود که مالک دنبال نیل به حصول اهداف صاحبان سهام یعنی سود حداکثر کننده (افزایش سود) باشد و توجه به مباحث دیگر در این کتاب‌ها مغفول مانده است. از سویی میر (۲۰۰۳) ادعا می‌کند که کتاب‌های درسی و دیگر موارد این مصنوعات^۲ تلاش می‌کنند تفسیرهای شناختی و عاطفی^۳ ما را از طریق دستگاه^۴ ایدئولوژیک خود شکل دهند. بررسی پیشین ادبیات موجود در کتاب‌های درسی حسابداری و مدیریت، ماهیت ایدئولوژیکی این متون را برجسته می‌کند. به‌طور خاص، گفتمان غالب،

(۱۹۸۸) محتوای ۱۱ کتاب درسی حسابداری مدیریت را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که برداشت از حسابداری مدیریت که در متون حسابداری مدیریت ارائه شده است اغلب ساده و ناقص بوده است. آن‌ها همچنین دریافتند که محتوای این متون، فارغ‌التحصیلان را برای مقابله با مشکلات حسابداری مدیریت در یک وضعیت دنیای واقعی مجهز نکرده است. در همین زمینه اسکاپنز و همکاران (۱۹۸۴) تحلیلی از ۲۴ کتاب درسی حسابداری مدیریتی انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که مفاد اصلی کتاب‌های درسی حسابداری مدیریت در دوره بیست‌ساله تحت پوشش این مطالعه به‌طور قابل ملاحظه‌ای تغییر نکرده است.

هافجان و ومپنر (۲۰۰۶) بیست مورد از کتاب‌های درسی حسابداری مدیریت استراتژیک که در آلمان و در کشورهای انگلیسی‌زبان به‌عنوان کتاب‌های مهم شناخته شده‌اند مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. نتایج نشان داد که حسابداری مدیریت استراتژیک در چهارچوب منسجم، یکپارچه و پایدار در کتاب‌های درسی نهفته نیست. کتاب‌های درسی اغلب از چندین مفهوم فرعی^۹ حسابداری مدیریت استراتژیک استفاده می‌کنند که در واقع مجموعه‌ای از مفاهیم اصلی حسابداری مدیریت استراتژیک در سراسر مناطق زبان را تشکیل می‌دهند.

فرگوسن و همکاران (۲۰۰۵) یک تحلیل محتوا از کتاب‌های درسی حسابداری مقدماتی، از جمله حسابداری مالی، حسابداری مدیریت و متون مدیریت مالی را انجام دادند. یافته‌های این مطالعه اکتشافی نشان داد که در کتب درسی حسابداری مالی و کتاب‌های درسی مدیریت مالی بر منافع سهامداران تأکید می‌شود، در حالی که متون حسابداری مدیریت بیشتر بر نیاز مدیران متمرکز شده‌اند.

کوتب و همکاران (۲۰۱۸) وضعیت شمول توسعه فناوری در کتاب‌های درسی را مورد بررسی قرار داده و شواهد بیشتری در مورد نقش هژمونیک^{۱۰} نهادهای حرفه‌ای حسابداری در آموزش حسابداری ارائه دادند. تحلیل محتوا از ۳۸ کتاب درسی در سه حوزه حسابداری مالی، حسابداری مدیریت و حسابرسی که توسط نهادها در بریتانیا و جمهوری ایرلند توصیه شده است و پیرو صاحب عمیق با سه نویسنده انجام شد. نتایج نشان داد که فناوری

حاکم بر رشته‌های مورد علاقه خود را مورد کنکاش قرار دهند (نوروزی چاکلی، ۱۳۹۰). تحلیل محتوا، به‌عنوان یکی از روش‌های علم‌سنجی، روش مطالعه و تجزیه و تحلیل ارتباطات به‌شیوه‌ی نظام‌دار، عینی و کمی برای اندازه‌گیری متغیرها است.

در تعریفی دیگر، «تحلیل محتوا یک روش پژوهش منظم برای توصیف عینی و کمی محتوای کتاب‌ها و متون برنامه درسی و مقایسه‌ی پیام‌ها و ساختار محتوا با اهداف برنامه درسی» بیان شده است. تحلیل محتوا کاربرد متنوعی دارد که یکی از آن‌ها تحلیل کتاب‌های درسی است. این تحلیل کمک می‌کند تا مفاهیم، اصول، نگرش‌ها، باورها و همه‌ی اجزای مطرح‌شده در قالب دروس کتاب، مطالعه عملی و با اهداف برنامه درسی، مقایسه و ارزشیابی شوند (نیک‌نفس و علی‌آبادی، ۱۳۹۲). بررسی متون بها و مدیریت در چند دهه گذشته حاکی از تغییرات آهسته در طول زمان است و تفاوت کمی در میان کتاب‌های درسی پرفروش یافت می‌شود (لاکسمانا و تیتز، ۲۰۰۸). نتایج بررسی کلی و پرت^۶ (۱۹۹۴) از ۷ ویرایش اول (۱۹۶۲ تا ۱۹۹۱) کتاب حسابداری بهای هورن‌گرن و فاستر نشان دادند که محتوای این کتاب‌ها در طول این ویرایش‌ها به‌طور کمی تغییر کرده است. لذا با بررسی تحلیل محتوای کتاب درسی بر وضعیت ویرایش و چاپ کتب آگاه می‌شویم.

۳- پیشینه پژوهش

اورتمن و بئلمن^۷ (۱۹۸۹) ۶ کتاب درسی پیشرو در حسابداری بهاء را بررسی کردند و مشخص کردند که مباحث جاری مربوطه، مانند تولید بهنگام، کیفیت و سیستم‌های تولید انعطاف‌پذیر^۸، در متون نادیده گرفته شده است. کلی و پرت (۱۹۹۴) با استفاده از یک رویکرد کیفی، ۱۳ کتاب مقدماتی حسابداری مدیریت مورد استفاده در نیوزیلند را مورد بررسی قرار دادند. مقایسات انجام‌شده هم طولی (به‌عنوان مثال، مقایسه نسخه‌های مختلف یک کتاب در طول زمان) و هم مقطعی بود. آن‌ها شباهت‌های محتوایی، تأکید بر سودآوری و تسلط بر دیدگاه‌های اقتصادی نئوکلاسیک و مدیریت عملیات را پیدا کردند. در پژوهشی دیگر کلی و پرت

درسی، برنامه‌ای برای دوره کارشناسی رشته حسابداری پیشنهاد نموده است. ثقفی و محمد زاده نوین (۱۹۹۲) عوامل آموزشی بازدارنده بر سر راه رشد حرفه‌ای و آموزش حسابداری در ایران را مورد بررسی قرار دادند و نتایج نشان داد کمبود کتاب‌های درسی حسابداری و یا وجود کتاب‌های قدیمی به زبان فارسی و پائین بودن وضع چاپ و انتشار مطالب حسابداری از جمله چالش‌های مهم است. اعتمادی و نیکخواه آزاد (۱۳۷۷) عوامل و موانع رشد آموزش حسابداری در ایران را مورد بررسی قرار دادند و نتایج پژوهش آن‌ها حکایت از آن داشت که کمبود منابع کتابخانه‌ای و اطلاعات جاری و کمبود کتاب‌های حسابداری به زبان فارسی و همچنین کتاب‌های ترجمه‌شده از جمله موانع رشد آموزش حسابداری ایران است. دیان‌تی دیلمی و پاکزاد (۱۳۹۶) با استفاده از نظرسنجی ۱۱۱ نفر از دانشجویان کارشناسی ارشد حسابداری که مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های سطح شهر تهران بودند، به بررسی میزان اثربخش بودن آموزش حسابداری پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که درجه اثربخش بودن آموزش حسابداری در دانشگاه‌های مورد بررسی، در سطح مطلوبی نیست.

در سایر رشته‌ها در خصوص موضوع این پژوهش، تحقیقاتی انجام پذیرفته است. علوی نامور و همکاران (۱۳۸۸) با بررسی ۴۷۹ کتاب ترجمه شده علوم ورزشی تا پایان ۱۳۸۸ نشان دادند که چاپ این کتاب‌ها تا سال ۱۳۸۵ سیر صعودی و از آن به بعد سیر نزولی داشته است. همچنین بیشترین کتاب در گرایش فیزیولوژی ورزش و بامداد کتاب نیز فعال‌ترین ناشر بوده است. نظربلند (۱۳۸۴) و کیاسی (۱۳۸۲) وضعیت آماری نشر کتاب از نظر شاخص‌هایی چون نوبت چاپ، تألیف و ترجمه، محل نشر و ... و همچنین دیدگاه‌های ناشران، چاپخانه‌ها، کتاب‌فروش‌ها و ... و علاوه بر آن موانع و مشکل‌های نشر کتاب پرداختند. موسوی و همکاران (۱۳۹۲) وضعیت کتاب‌های نظری ورزش ایران بر اساس مشخصات کتاب‌ها را بررسی نمودند. رشیدی آشتیانی و لاریجانی (۱۳۹۰) تحلیل محتوای مقاله‌های هفت فصلنامه علمی-پژوهشی در حوزه اقتصاد، به‌منظور تعیین تعداد مقاله‌های منتشرشده، جنسیت، مقطع تحصیلی، مشارکت گروهی

اطلاعات و موضوعات مربوطه به آن یک مؤلفه جانبی^{۱۱} در حسابداری است. این تصور به‌طور قابل‌ملاحظه‌ای مانع از درک فارغ‌التحصیلان از حوزه عمل حسابداری می‌شود. هاموند و همکاران (۲۰۱۵) دوره تجدیدنظر^{۱۲} در کتاب‌های درسی حسابداری بررسی را بررسی نمودند. نتایج این پژوهش نشان داد که در ۶۹ کتاب درسی حسابداری مورد مطالعه، تجدیدنظر کتاب‌ها در طول ۲۸ سال گذشته نرخ افزایشی داشته است. همچنین از طریق نظرسنجی از دانشگاهیان، اشاره شد که دانشگاهیان رشته‌های حسابداری بر این باورند که چرخه تجدیدنظر باید کندتر باشد. دانشگاهیانی که در رشته گرایش‌هایی^{۱۳} تدریس می‌کنند که آهسته‌تر تغییر می‌کنند (مانند حسابداری بها)، ترجیح می‌دهند دوره‌های بازبینی طولانی‌تر باشد. این در حالی بود که دانشگاهیانی که در زمینه‌هایی که به‌سرعت تغییر می‌کنند تدریس می‌نمودند، نظر مغایری داشتند. علاوه بر این، اعضای هیئت‌علمی که نویسنده کتاب نبودند ارزش کمتری به تجدیدنظر در کتاب‌های درسی قائل بودند. استادان باتجربه، استادان زن و استادانی که نویسندگان کتب نبودند، با توجه به در برداشتن هزینه برای دانشجویان، احتمال بیشتری داشت که قیمت کتاب‌های درسی که دانشجویان باید مطالعه کنند را به‌عنوان یک عامل مهم در تصمیم‌گیری در مورد انتخاب کتاب در نظر بگیرند.

سیکا و همکاران (۲۰۰۷) ۱۹ کتاب درسی حسابداری مالی، ۹ کتاب حسابداری و ۱۵ کتاب درسی حسابداری مدیریت را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها بر این واقعیت تمرکز کردند که آموزش حسابداری به‌منظور بازسازی اعتماد عمومی به دنبال رسوایی‌های شرکت‌ها مطرح شده است. آن‌ها دریافتند که متون مورد مطالعه دارای یک دیدگاه فنی حسابداری بدون تأکید بر مواردی نظیر نظریه‌ها، اخلاق، جهانی‌شدن، منافع عمومی، رسوایی‌ها و مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها هستند.

در ایران عمده پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص حوزه آموزش در زمینه عملکرد حوزه تعلم و تربیت است. به‌طور نمونه نوروش (۱۳۸۲) عناصر اصلی فرآیند تغییر برنامه درسی را مورد تحلیل قرارداد و جهت‌نوسازی برنامه

آماري مجموعه پرتوانی از ابزار راه، نه تنها برای دقت بخشیدن و تلخیص دقیق یافته‌ها، بلکه برای اصلاح کیفیت تفسیر و استنتاج فراهم می‌سازند (قائدی و گلشنی، ۱۳۹۵).

جامعه آماری این پژوهش کلیه کتاب‌های با موضوع حسابداری بها و مدیریت ثبت شده در کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران است. نمونه آماری این پژوهش به صورت کل شمار و بررسی تمام کتاب‌ها از ابتدا تا پایان سال ۱۳۹۷ در نظر گرفته شد. در این پژوهش ابتدا کتاب‌های مرتبط با حوزه حسابداری بها و مدیریت با کلیدواژه‌هایی چون «حسابداری مدیریت»، «حسابداری بها»، «بهایابی»، «هزینه‌یابی» و «حسابداری صنعتی» و واژگانی نزدیک به این کلید واژگان مورد جستجو قرار گرفت و در مرحله بعدی کتاب‌های نامرتب با این حوزه‌ها حذف شدند و تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام شد.

۵- یافته‌ها

۱-۵ وضعیت انتشار کتاب در حوزه حسابداری مدیریت و بها طی بازه زمانی مورد بررسی

در کل تعداد ۸۰۳ کتاب حسابداری مدیریت در طی دوره مورد بررسی منتشر شده است که در نمودار زیر نشان داده شده است. طبق نمودار زیر بیشترین میزان انتشار کتاب در حوزه حسابداری مربوط به سال ۹۳ است. البته بیشترین رشد مثبت مربوط به سال ۸۷ (۷۱۴٪) و بیشترین رشد منفی مربوط به سال ۸۶ (۶۳۲٪-) است.

۲-۵ پرفروش‌ترین کتاب‌ها

در مجموع تعداد ۳۶۶ جلد کتاب (۴۵ درصد کل کتاب‌ها) چاپ مجدد داشته‌اند که از این میان همان‌طور که در جدول زیر مشاهده می‌شود کتاب حسابداری صنعتی اثر آسری با ۳۸ مرتبه چاپ پرفروش‌ترین کتاب‌ها بوده‌اند.

۳-۵ وضعیت ویراست کتاب‌ها

همان‌طور که از جدول زیر مشخص است، تعداد کتب ویراست شده ۸۲ مورد است که حاکی از میزان پائین آن است و بیشترین آمار مربوط به ویراست ۱۴ مرتبه است.

نویسندگان و گرایش موضوعی مقاله‌ها در یک دوره پنج‌ساله (۱۳۸۵-۱۳۸۹) انجام دادند نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که در دوره پنج‌ساله، ۹۹۴ مقاله توسط ۲۲۱۵ نویسنده تألیف شده است که بیش از نیمی از آن‌ها، یعنی ۵۳/۸ درصد دو نویسنده دارد. ۱۴/۸ درصد از نویسندگان زن و ۸۵/۲ درصد مرد هستند. باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰) نیز وضعیت نشر کتاب در ایران بین سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۸۷ و میزان مشارکت ناشران تهرانی و شهرستانی در انتشار کتاب را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که میانگین ۲۳ درصد از مجموع کتاب‌های منتشر شده مربوط به کتاب‌های ترجمه و ۷۷ درصد تألیف؛ ۵۱ درصد چاپ اول و ۴۹ درصد چاپ مجدد؛ و همچنین ۷۷ درصد کتاب‌های منتشر شده در تهران و تنها ۲۳ درصد در سایر شهرستان‌ها بوده است.

به‌طور کلی پژوهشی در حوزه نشر و کتب حسابداری و به‌طور ویژه کتب حسابداری مدیریت و بها به‌ویژه با رویکرد این پژوهش در ادبیات خارجی و به‌خصوص داخلی کشور وجود ندارد. در این پژوهش به پرسش‌های ذیل پرداخته خواهد شد.

- روند انتشار کتاب‌های مربوط به حوزه حسابداری بها و مدیریت از نظر کمی در بازه زمانی تحقیق چگونه است؟
- روند انتشار کتاب از نظر تألیف و ترجمه، چاپ نخست و مجدد و جنسیت نویسندگان در دوره مورد بررسی چه وضعیتی داشته است؟
- وضعیت مشارکت ناشران و نیز ناشران تهرانی و شهرستانی در انتشار کتاب چگونه بوده است؟

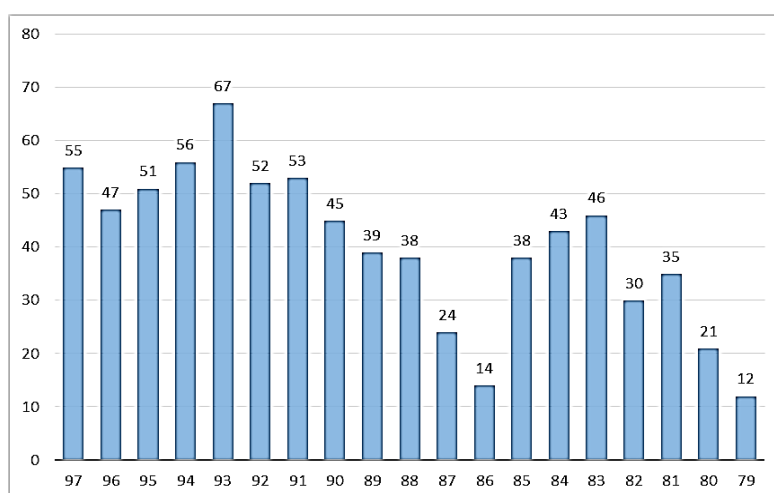
۴- روش‌شناسی

روش تحقیق در این پژوهش از نظر استراتژی، توصیفی؛ از نظر مسیر اجرا، تحلیل محتوا و از نظر جمع‌آوری اطلاعات، اسنادی است. در این پژوهش از تحلیل محتوای کمی استفاده خواهد شد. اساس تحلیل محتوای کمی بر کمی کردن کیفیت‌ها و متن مورد بررسی استوار است و به همین خاطر کمی بودن بارزترین ویژگی تحلیل محتوا محسوب می‌شود. در واقع در این روش، تجزیه و تحلیل فرآورده‌های ارتباطی بر پایه آمار و ارقام و فراوانی و درصدها انجام می‌شود. مزیت این رویکرد در این است که روش‌های

به طور کلی تحلیل‌ها حاکی از این دارد که میزان ویرایش و ویراست کتاب‌ها کم بوده که حاکی از عدم توجه به موضوع بروز رسانی کتاب است.

جدول ۱. تعداد، درصد و رشد انتشار کتاب طی بازه زمانی موردبررسی

سال	تعداد کتب چاپ‌شده	درصد	رشد
۹۷	۵۵	۰/۰۴	۰/۱۷۰
۹۶	۴۷	۰/۰۴	-۰/۰۷۸
۹۵	۵۱	۰/۰۴	-۰/۰۸۹
۹۴	۵۶	۰/۰۴	-۰/۱۶۴
۹۳	۶۷	۰/۰۵	۰/۲۸۸
۹۲	۵۲	۰/۰۴	-۰/۰۱۹
۹۱	۵۳	۰/۰۴	۰/۱۷۸
۹۰	۴۵	۰/۰۴	۰/۱۵۴
۸۹	۳۹	۰/۰۳	۰/۰۲۶
۸۸	۳۸	۰/۰۳	۰/۵۸۳
۸۷	۲۴	۰/۰۲	۰/۷۱۴
۸۶	۱۴	۰/۰۱	-۰/۶۳۲
۸۵	۳۸	۰/۰۳	-۰/۱۱۶
۸۴	۴۳	۰/۰۳	-۰/۰۶۵
۸۳	۴۶	۰/۰۴	۰/۵۳۳
۸۲	۳۰	۰/۰۲	-۰/۱۴۳
۸۱	۳۵	۰/۰۳	۰/۶۶۷
۸۰	۲۱	۰/۰۲	۰/۷۵۰
۷۹	۱۲	۰/۰۱	-

نمودار ۱. پراکندگی کتب منتشره در بازه زمانی موردبررسی

جدول ۲. کتاب‌های پرفروش

ردیف	عنوان و نام پدیدآور	نویسنده	مشخصات نشر	چاپ
۱	حسابداری صنعتی	تالیف آدولف ماتز، آسری مترجمان: فرشید نویسی، عزیز عالی ور، رضا شباهنگ	تهران: سازمان حسابرسی، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، ۱۳۷۵-۱۳۹۰	۳۸
۲	حسابداری صنعتی ۱	جمشید اسکندری	تهران: حفیظ، ۱۳۹۳.	۳۳
۳	حسابداری صنعتی ۱	محمد عرب مازار یزدی	تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۷	۲۹
۴	حسابداری صنعتی ۲	جمشید اسکندری	تهران: حفیظ، ۱۳۹۲	۲۷
۵	حسابداری مدیریت	رضا شباهنگ	تهران: سازمان حسابرسی، مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی، ۱۳۷۸	۲۵

جدول زیر انتشارات سنجش و کتاب فرشید بالاترین رده‌ها را بین کلیه ناشران به خود اختصاص داده‌اند.

۵-۶ توزیع فراوانی جنسیت نویسندگان کتاب‌ها
شکل ۱ توزیع فراوانی نگارش کتاب بر حسب نویسندگان را نشان می‌دهد. به‌طور کلی ۱۵۶۸ نفر در نوشتن کتاب‌ها مشارکت داشته‌اند که این تعداد متشکل از ۸۵ درصد مرد (۱۳۳۰ نویسنده مرد) و ۱۵ درصد زن (۲۳۸ نویسنده زن) است.

۵-۴ یافته‌های مربوط به نویسندگان فعال حوزه حسابداری مدیریت

طبق یافته‌های جدول ۴، جمشید اسکندری، غلامرضا کرمی و فریدون رهنمای رود پستی با ۱۱ اثر، فعال‌ترین نویسنده در حوزه کتاب‌های حسابداری مدیریت و حسابداری بها بوده‌اند. محمود عربی و جواد معصومی نیز با ۱۰ اثر در رتبه بعدی قرار دارند.

۵-۵ مؤثرترین ناشران حوزه حسابداری مدیریت
به‌طور میانگین ۶۹ درصد کتاب‌ها در تهران و ۳۱ درصد مابقی در شهرستان‌ها منتشر شده‌اند؛ که بر پایه

جدول ۳. وضعیت ویراست کتب

عنوان	شرح
تعداد کتب ویراست شده	۸۲
بیشترین میزان ویرایش مربوط	۱۴ مرتبه
عنوان کتاب و نویسنده	حسابداری صنعتی / تألیف چارلز تی. هورن‌گرن، جورج فاستر، سربکان‌تام. داتار؛ مترجم علی پارسایان.

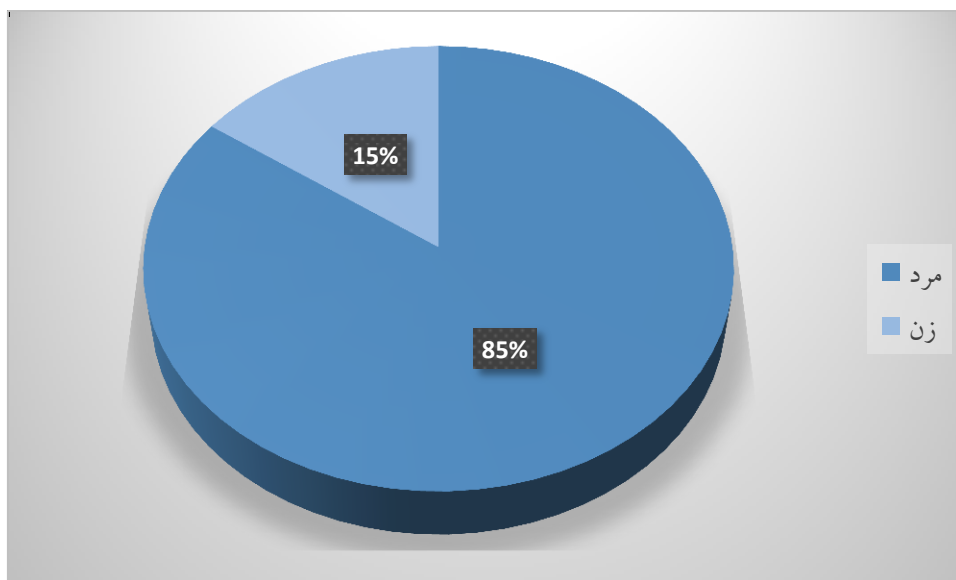
جدول ۴. نویسندگان برتر کتب حسابداری مدیریت و بها

ردیف	نویسندگان فعال	تعداد اثر
۱	اسکندری، جمشید	۱۱
۲	کرمی، غلامرضا	۱۱
۳	رهنمای رودپستی، فریدون	۱۱
۴	عربی، محمود	۱۰
۵	معصومی، جواد	۱۰

جدول ۵. ناشران برتر کتب حسابداری مدیریت

ردیف	ناشران فعال	تعداد کتب منتشره
۱	سنجش	۱۴
۲	کتاب فرشید	۱۴
۳	سیمیا	۱۱
۴	فروزش	۱۱
۵	سازمان حسابرسی	۱۰
۶	سخنوران	۱۰
۷	فرانما	۱۰
۸	کانون فرهنگی آموزش	۱۰
۹	گلبانگ شرق	۱۰
۱۰	مهر سبحان	۱۰

شکل ۱. جنسیت نویسندگان

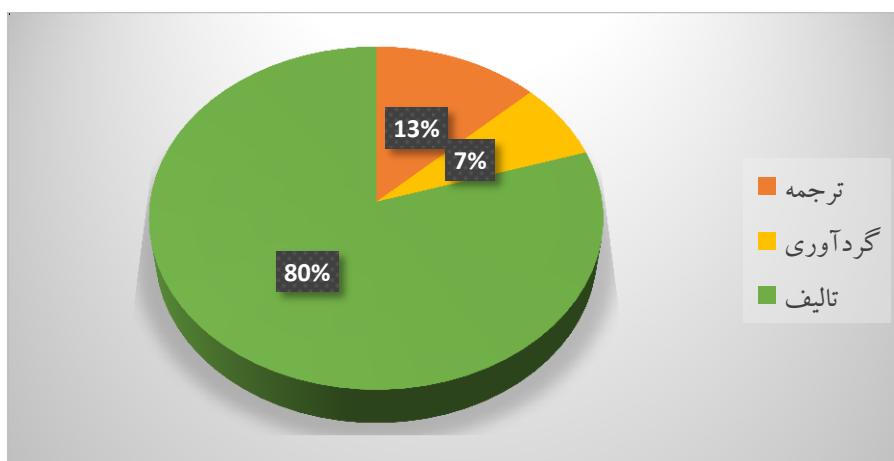
همان‌طور که در نمودار زیر قابل‌مشاهده است ۴۹ درصد کتاب‌ها توسط یک نویسنده، ۲۷ درصد توسط دو نویسنده و ۲۴ درصد توسط سه نویسنده و بیشتر نگاشته شده‌اند؛ به‌عبارت‌دیگر ۵۱ درصد آثار حاصل مشارکت گروهی و ۴۹ درصد سهم آثار انفرادی است.

۷-۵ توزیع فراوانی نوع اثر به لحاظ شیوه تدوین جدول ۶ توزیع فراوانی کتاب‌ها بر حسب شیوه تدوین را نشان می‌دهد. به‌طورکلی طبق نمودار زیر ۸۰ درصد آثار حاصل تألیف، ۱۳ درصد حاصل ترجمه و ۷ درصد نیز حاصل گردآوری است.

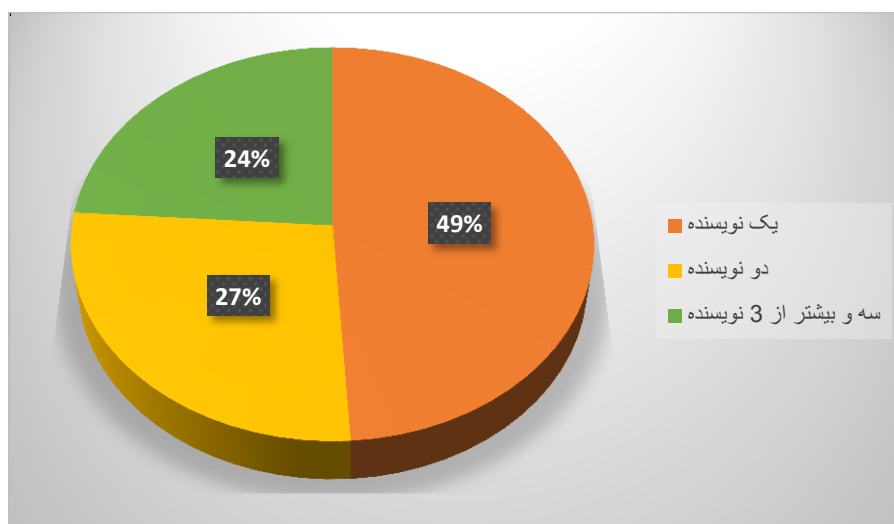
۸-۵ میزان مشارکت علمی نویسندگان در انتشار کتاب‌ها

جدول ۶. شیوه تدوین آثار منتشره

درصد	فراوانی	شیوه تدوین
۰۰۸۰	۶۴۱	تألیف
۰۰۱۳	۱۰۴	ترجمه
۰۰۰۷	۵۸	گردآوری
%۱۰۰	۸۰۳	فراوانی کل

شکل ۲. شیوه تدوین کتب حسابداری مدیریت و بها

شکل ۳. وضعیت مشارکت نویسندگان

منتشر شده است که فقط تعداد ۳۳ جلد قبل از سال ۸۱ منتشر شده و بقیه این تعداد مربوط به سال‌های بعد است. ۸۰٪ از کتاب‌ها تألیف است که این امر به خاطر با توجه به افزایش تولیدات علمی در دانشگاه‌ها از دهه

۶- بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی وضعیت نشر کتاب‌های حسابداری مدیریت و بها است. وضعیت کتب مورد بررسی نشان می‌دهد که در طی سال‌های مورد بررسی ۸۰۳ کتاب

می‌تواند اثرگذار باشد. همچنین نوع پشتیبانی‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و خرید کتاب‌های چاپ نخست در کاهش شمارگان و افزایش تعداد عنوان‌ها بی‌اثر نبوده است. بنابراین متصدیان حوزه نشر کتب دانشگاهی لازم است با توجه به نیازسنجی از مخاطبان خود اقدام به چاپ کتب نمایند. همچنین ضرورت دارد که ناشرین و متصدیان حوزه نشر به بروز بودن محتوای کتب توجه جدی داشته باشند تا مخاطبان استقبال بیشتری را نسبت به کتاب داشته باشند. در همین خصوص کیاسی (۱۳۸۲) بیان می‌کند که سیاست‌های خرید وزارت فرهنگ ارشاد اسلامی بیشتر حول محورهای موضوعی خاص است و کمتر به نیازهای خوانندگان توجه دارد. بنابراین این یافته‌ها بر لزوم سرمایه‌گذاری مناسب در حوزه نشر کتاب تأکید دارد.

بررسی وضعیت همکاری نویسندگان در نشر کتاب نشان می‌دهد ۴۹ درصد کتاب‌ها انفرادی به چاپ رسیده‌اند؛ که این امر حاکی از پایین بودن فرهنگ کار گروهی در کشور است. این نتایج همسو با نتایج تحقیق علوی نامور و همکاران (۱۳۸۸) و موسوی، رضانی نژاد و ابراهیم پور (۱۳۹۲) است.

جمشید اسکندری، غلامرضا کرمی و فریدون رهنمای رود پستی با ۱۱ اثر، فعال‌ترین نویسندگان در حوزه کتاب‌های حسابداری مدیریت و حسابداری بها بوده‌اند. انتشارات سنجش، فرشید و سیما، پرکارترین ناشر بودند. انتشار ۶۹ درصدی کتاب‌ها در تهران نشان از تمرکز نشر در تهران دارد. کیاسی (۱۳۸۲)، نظربلند (۱۳۸۴) و باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰) به نتیجه‌های مشابهی از نظر تمرکز نشر در تهران رسیدند؛ و این امر شاید به دلیل تمرکز لیتوگرافی، چاپ، صحافی و توزیع کتاب در تهران باشد و نویسندگان شهرستانی در بیشتر مواقع اثرهای خود را به‌وسیله ناشران مستقر در تهران منتشر می‌کنند؛ که این مسئله به ضعف شدن ناشران شهرستانی دامن می‌زند. در همین زمینه باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰) اشاره می‌نمایند از مهم‌ترین مشکلات نشر، عدم امکان توزیع تولیدات ناشران در مقیاسی گسترده و در سراسر کشور است و ضرورت دارد دولت به ناشران

۱۳۸۰ به بعد است. البته کتاب‌هایی که تألیف نام‌گذاری شده‌اند ممکن است ترکیبی از ترجمه و گردآوری یا فقط گردآوری باشند. این نتیجه با تحقیق موسوی و همکاران (۱۳۹۲) سازگار است. در زمینه شیوه تدوین کتاب‌ها یافته‌ها نشان می‌دهد که تفاوت بین تعداد کتاب‌های تألیف و ترجمه زیاد است. ۱۳٪ کتب را ترجمه و ۸۰ درصد را تألیف تشکیل می‌دهد. یافته‌های مطالعه نظربلند (۱۳۸۴) و باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰) نیز این یافته را تأیید می‌کند. این امر می‌تواند بدین خاطر باشد که امتیاز و مزایای نشر کتب تألیفی برای نویسندگان بیش از کتبی است به‌صورت ترجمه منتشر می‌شود. به‌طورکلی ۱۵۶۰۸ نفر در نوشتن کتاب‌ها نقش داشته‌اند که ۸۵ درصد توسط مردان و ۱۵ درصد توسط زنان منتشر شده است. پایین بودن میزان مشارکت زنان در تحقیق‌های دیگر از جمله رشیدی و همکاران (۱۳۹۰) نیز گزارش شده است. این امر شاید به دلیل پایین‌تر بودن اعضای هیئت‌علمی زن در رشته حسابداری است.

بررسی وضعیت تجدید چاپ نشان می‌دهد که کتاب‌های این حوزه حدود ۴۵ درصد تجدید چاپ داشته‌اند. این درصد حاکی از این است که میزان تجدید چاپ کتاب‌های حسابداری مدیریت تا حدودی کم است. نظر به مطالب مطروحه نتایج این پژوهش هم‌راستا با کیاسی (۱۳۸۲)، نظربلند (۱۳۸۴)، موسوی و همکاران (۱۳۹۲) و باب‌الحوائجی و همکاران (۱۳۹۰) است. مغایر با نتایج یافته‌های این پژوهش، نتایج پژوهش هاموند و همکاران (۲۰۱۵) نشان داد که در ۶۹ کتاب درسی حسابداری مورد مطالعه، تجدیدنظر کتاب‌ها در طول ۲۸ سال گذشته نرخ افزایشی داشته است. با این حال یافته‌های این پژوهش با نظرسنجی از دانشگاهیان، نشان داد که دانشگاهیان رشته‌های حسابداری بر این باورند که چرخه تجدیدنظر باید کندتر باشد. دانشگاهیانی که در رشته گرایش‌هایی تدریس می‌کنند که آهسته‌تر تغییر می‌کنند (مانند حسابداری بها)، ترجیح می‌دهند دوره‌های بازبینی طولانی‌تر باشد.

عوامل مختلفی مانند استقبال کم مخاطبان، قدیمی بودن مطالب کتاب و هم‌پوشانی مطالب کتب با یکدیگر

شهرستانی توجه بیشتری داشته باشد.

محدودیت اصلی این پژوهش مربوط به پایگاه مورد استفاده آن و محدودیت‌هایی که در جستجوی کتاب وجود دارد است. درواقع وضعیت درج اطلاعات کتاب‌ها در پایگاه مورد استفاده و میزان به‌روز بودن اطلاعات بر نتایج این پژوهش اثر می‌گذارد. باین‌وجود یافته‌های این پژوهش می‌تواند، اطلاعات خوبی را در اختیار متصدیان حوزه آموزش و کتب درسی دهد. ازجمله موضوعاتی که می‌تواند در پژوهش‌های بعدی موردتوجه قرار گیرد بررسی کیفیت مطالب کتب درسی و میزان رضایت دانشجویان و مدرسان از کتاب‌های حسابداری مدیریت است و اینکه چند درصد از کتاب‌های منتشرشده بعد از ویرایش تغییری جدی نسبت به دوره قبل داشته‌اند و محتوای متون تا چه اندازه مطالب جدید روز حسابداری مدیریت را مورد پوشش قرار می‌دهد. همچنین محققان در پژوهش‌های آتی می‌توانند به تحلیل وضعیت نشر چاپ و انتشار کتب درسی در سایر زمینه‌های موضوعی مربوط به کتاب رشته حسابداری بپردازند. پژوهشگران در پژوهش‌های آتی می‌توانند به بررسی مشکلات و موانع نشر کتب حسابداری از دیدگان ناشران و مؤلفان بپردازند. همچنین محققان آتی می‌توانند میزان و دلایل عدم به‌روز بودن و تجدید چاپ کتب را با انجام پژوهشی مستقل مورد بررسی قرار دهند.

1. Hegemony
2. Artefacts
3. Affective
4. Apparatus
5. managerialist
6. Kelly and Pratt
7. Ortman and Buehlmann
8. Flexible manufacturing systems
9. subconcept
10. egemonic
11. eripheral component
12. evision
13. subdisciplines

فهرست منابع

* اعتمادی، حسین و نیکخواه آزاد، علی. (۱۳۷۷). شناسایی عوامل و موانع رشد آموزش حسابداری در

ایران و ارائه برنامه کارا و کارآمد، مجله مدرس، شماره ۶، ۱۰۲-۱۲۱.

* باب‌الحوائجی، فهیمه؛ مطلبی، داریوش؛ حریری، نجلا و مومنی، فرشاد. (۱۳۹۰). تحلیل آماری سیر تحول و زمینه‌های نشر کتاب ایران میان سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۸۷، پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، سال ۱، شماره ۱، ۲۴۱-۲۴۴.

* ثقفی، علی و محمد زاده نوین، عادل (۱۹۹۲). اعتلای آموزش حسابداری در کشورهای درحال توسعه: بررسی مورد ایران، ترجمه‌ی رمضانعلی، رویایی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال ۱، شماره ۲، ۸۰-۹۰.

* دیانتی دیلمی، زهرا و پاکزاد، عطیه. (۱۳۹۶). بررسی درجه اثربخش بودن آموزش حسابداری در دانشگاه‌ها و عوامل مؤثر بر آن با استفاده از کارت ارزیابی متوازن، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال ۶، شماره ۲، ۱۲۱-۱۴۱.

* رشیدی آشتیانی، اعظم و لاریجانی، حسن (۱۳۹۰). تحلیل محتوای نشریه‌های علمی-پژوهشی در حوزه موضوعی اقتصاد در سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۹. برنامه‌ریزی و بودجه. شماره ۱۶، ۱۳۳-۱۵۷.

* رضایی دولت‌آبادی، حسین، مهرآذین، سمیرا. (۱۳۹۲). تحلیل نقش حسابداری مدیریت در ایجاد مزیت رقابتی برای سازمان‌ها، در محیط‌های متغیر و پویا. پژوهش حسابداری، ۸، ۸۹-۱۰۰.

* رضانی، هادی، علیپور حافظی، مهدی، مؤمنی، عصمت (۱۳۹۳). نقشه‌های علمی: فنون و روش‌ها، مجله علم ترویج، سال پنجم، شماره ششم، ۵۳-۸۴.

* شورورزی، محمدرضا، معقول، علی، کده، مریم. (۱۳۹۲). شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت دانشجویان رشته حسابداری در دروس حسابداری پیشرفته. حسابداری مدیریت، ۶ (پیاپی ۱۸)، ۱-۱۲.

* عربگری، لیلا؛ صادقی، مرضیه. (۱۳۹۵). دیدگاه ناشران ایرانی درباره وضعیت نشر کتاب الکترونیکی.

کتاب مهر، دوره ۶، شماره ۱۹ و ۲۰، ۱۰-۲۲
* علوی نامور، پروانه؛ فخری، مرجان و ساری صراف، وحید (۱۳۸۸). مطالعه کتاب‌سنجی کتاب‌های

- * نورو، ا.ج. (۱۳۸۲). بررسی فرایند تغییر برنامه درسی و پیشنهاد یک برنامه درسی نوسازی شده برای دوره کارشناسی رشته حسابداری، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال ۱۰، شماره ۳۲، ۲۱-۴۲.
- * نیک‌نفس، سعید و علی‌آبادی، خدیجه. (۱۳۹۲). نقش تحلیل محتوا در فرآیند آموزش و طراحی کتاب‌های درسی. مجله جهانی رسانه، دوره ۸، شماره ۲، شماره پیاپی ۱۶، ۱۲۴-۱۵۰.
- * Brown, R. B., & Guilding, C. (1993). A survey of teaching methods employed in university business school accounting courses. *Accounting Education*, 2(3), 211-218.
- * Cunningsworth, A. (1995). *Choosing Your Coursebook*. Oxford : Macmillan
- * Ferguson, J., Collison, D., Power, D., & Stevenson, L. (2005). What are recommended accounting textbooks teaching students about corporate stakeholders?. *The British Accounting Review*, 37(1), 23-46.
- * Ferguson, J., Collison, D.J., Power, D.M. & Stevenson, L.A. (2007). Exploring accounting educators' perceptions of the emphasis given to different stakeholders in introductory textbooks. *Accounting Forum*, 31(2), 113-127
- * Ferguson, J., Collison, D.J., Power, D.M. and Stevenson, L.A. (2008) An analysis of the role of the textbook in the construction of accounting knowledge. Discussion paper. Institute of Chartered Accountants of Scotland, Edinburgh,.
- * Hammond, T., Danko, K., & Braswell, M. (2015). US accounting professors' perspectives on textbook revisions. *Journal of Accounting Education*, 33(3), 198-218.
- * Hoffjan, A., & Wömpener, A. (2006). Comparative analysis of strategic management accounting in German-and English-language general management accounting textbooks. *Schmalenbach Business Review*, 58(3), 234-258.
- * Kelly, M. & Pratt, M. (1994). Management accounting texts in New Zealand: the need for a paradigm shift. *Accounting Education*, 3(4), 313-329.
- * Kelly, M., & Pratt, M. (1988). The gaps between theory, current practice and best practice in management accounting. *Canberra, The Accounting Association of Australia and New Zealand*.
- ترجمه‌شده در حوزه‌های مختلف تربیت‌بدنی و علوم ورزشی تا سال ۱۳۸۸. علوم تربیتی، شماره ۸، ۱۸۳-۱۶۹
- * قاندى، محمدرضا؛ گلشنی، علیرضا. (۱۳۹۵). روش تحلیل محتوا، از کمی گرایی تا کیفی گرایی. مجله روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، دوره ۷، شماره ۲۳، ۵۷-۸۲.
- * کیاسی. (۱۳۸۲). بررسی وضعیت نشر کتاب در استان تهران طی سال‌های ۱۳۷۸-۱۳۸۰ و ترسیم وضعیت مطلوب. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت امور فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، ۱۳۸۲.
- * معصومی، سید رسول؛ خدادادی تیرکلایی، هانیه و عبدی، عارف. (۱۳۹۲). حسابداری مدیریت و نقش آن در دستیابی به اهداف استراتژیک سازمان‌ها، اولین کنفرانس بین‌المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)، رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- * موسوی، شیماء؛ رضانی نژاد، رحیم و ابراهیم پور، مجید. (۱۳۹۲) تحلیل کتاب‌سنجی و توزیع موضوعی کتاب در حوزه نظری علوم ورزشی ایران بر اساس متغیرهای کتاب‌سنجی و جهت‌گیری موضوعی. پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، شماره ۳۱، ص ۸۷-۱۰۳
- * نظرلند، آزاده (۱۳۸۴). بررسی تطبیقی وضعیت نشر کتاب در ایران طی برنامه‌های دوم و سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۷۳-۱۳۸۲). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- * نوروزی چاکلی عبدالرضا (۱۳۹۰). تهران: سازمان مطالعه و آشنایی با علم‌سنجی (مبانی، مفاهیم، روابط و ریشه‌ها). تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی؛ دانشگاه شاهد، مرکز چاپ و انتشارات ۱۳۹۰.

- * Kotb, A., Abdel-Kader, M. G., Allam, A., & Franklin, E. (2018). IT in Accounting and Auditing Recommended Textbooks. Available at SSRN 3252371.
- * Laksmana, I., & Tietz, W. (2008). Temporal, cross-sectional, and time-lag analyses of managerial and cost accounting textbooks. *Accounting Education: An International Journal*, 17, 291–312
- * McFall, R. (2005). Electronic textbooks that transform how textbooks are used. *The Electronic Library*, 23 (1), 72–81.
- * Mir, A. (2003). The hegemonic discourse of management texts. *Journal of Management Education*, 27, 734–738.
- * Ortman, R., & Buehlmann, D. (1989). Supplementing cost accounting courses in response to the changing business environment. *Issues in Accounting Education*, 4, 161–178
- * Phillips, B. J., & Phillips, F. (2007). Sink or skim: Textbook reading behaviors of introductory accounting students. *Issues in Accounting Education*, 22(1), 21-44.
- * Scapens, R. W., Otley, D. T., & Lister, R. J. (1984). *Management accounting, organisational theory and capital budgeting*. London: McMillan Pres
- * Siegel, Gary and James Sorensen (1999). *Counting More, Counting Less - Transformations in the Management Accounting Profession*, Montreal: Sage Publications
- * Sikka, P, Haslam, C., Agrizzi, D. and Kyriacou, O. (2007). Professionalising claims and the state of UK professional accountancy education: some evidence. *Accounting Education: an international journal*, 16(1), 3–21.3-21

*

A content analysis of cost and management accounting books

Shahnaz Mashayekh*¹
Mahnaz Mahmoudkhani²
Fatemeh Geramirad³

Abstract

The book is one of the most important necessary components of education in higher education of Iran. The state of publishing and printing of textbooks indicates the situation of excellence of the disciplines, Therefore the main purpose of this study is to investigate the publishing status of cost accounting and management accounting books. In this research, a quantitative content analysis method has been used. The statistical population includes all books in the field of cost accounting and management accounting in the latest descriptive bibliography of the National Library until the end of March 2019. The results indicated that out of a total of 803 books, about 37 volumes were published before 2000, and the rest after that. The most active writer in this field is Jamshid Eskandari. The best-selling book, cost Accounting, by Adolph Matz, is one of the most influential publishers of Sanjesh Publications. A total of 1,568 people contributed to the writing of the books, of which 85% were men and 15% women. 80% of the works are compiled by book authorship, 13% by translation, and 7% by compilation. Also, 51% of the works are the result of group participation and 49% are the individual works.

Keywords: Management Accounting, Books, Content Analysis, Education.

---

¹ Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, (Corresponding Author), sh.mashayekh@alzahra.ac.ir

² PhD, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, m.mahmoudkhani@alzahra.ac.ir

³ PhD Candidate, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences and Economics, Alzahra University, Tehran, Iran, f.geramirad@gmail.com